

subst. (*AlcM*), però el present del verb és *péza*, segons l'accent que posa el *DFgra.* a la dita proverbial mall. «somada qui plau no *pesa*» = 'sarna con gusto no pica', p. 613a.

DERIV.: *Pesable. Pesada* [Lacav]. *Pesant i pesat*: el català fa una distinció sinonímica rigorosa entre aquests dos quasi-sinònims, que altres llengües confonen bastant (fr. *lourd* tots dos sentits, només el menys usat *pesant* és inequívoc) o del tot (en cast. tot és *pesado*): és, doncs, un gravíssim i intolerable castellanisme usar *pesat* quan es pot dir *pesant*; *pesat* és només 'molest, enfadós, que se'ns fa carregós', i de vegades 'lent, feixuc' (el contrari d'àgil), mentre que per al pes en el sentit de Física (efecte de la gravetat) només es pot usar *pesant*, i igualment en els corresponents abstractes: *la pesantor d'un paquet, d'una massa de pedra, d'un metall, d'un feix de llenya, la pesadesa dels seus moviments, de les seves carícies, la pesadesa d'un vespre xafogós*.

Tots dos són ja medievals i s'usen a tota la llengua: «l'enfant era ayxí *pe(s)sant* com a plom», *VidesR*, 176r1 (P) traduint *ponderabat* (cf. infra *jesuc*); «lo plom és molt *pesant*; axí, persona superbiosa és molt feixuga», «la formiga porte major càrrega e més *pesant* que ella», StVicentF (*Serm.* II, 61.13; Ribelles, *Biblg. Val.* I, 332). «*Pesant* o feixuc: gravius», JnEsteve (*Li. Eleg.*).¹

Els millors escriptors de pertot han observat bé la distinció: «la cartera, que se n'havia dut botaruda y *pesanta* com un plom, tornava --- com una bufeta esventada, mes ¿què importava això, si tancava 'l precios --- patracol, tot ple de segells ---», MrnVayreda (*Sang Nova* IV, § 3, 262); «aixeca a pols les portadores de verema més *pesants*», Ruyra (*La Parada*, 50); «és com si et volguessis despullar de la *pesantor* quan caus», id. (*Pinya de R.* I, 169); mentre que ell mateix ens dóna excel·lents exemples de *pesat* aplicat a una atmosfera aclaparadora en *Mar de Llamp*, i en *La Fi del Món a Girona*; «Nit d'agost: El capvespre era bascos --- amb el cos abatut del cansament de no fer res, y el cervell *pesat*, boirós, amodorrat y emperesit de la calor, vaig anar-me'n --- fins arribar devall --- de la torrentera», JnRosselló (*Many.*, 212); «que ets de *pesat* ---!», PdAPenya (*Mos.* III, 201); «és *pesado* pa arragonà», ribag. 'té un enraonar premios, dificultós, *pesat*' (Llaguarres, 1957).

Més secundàries però ben eloqüents i velles són algunes aplicacions especials: «*pesantor*: pesadez», val. S. xvii (*DAG.*). *La Pesanta de la Vall de Viàny*a superstitció de l'Alta Garrotxa etc. que Sara Llorens de Serra, descrivia com «ésser imaginari —diuen bruixa o animal— que es posa damunt les persones que dormen oprimint-los el pit i fent-los patir malsons» (en *l'Arx. de Trads. Pop.* de Serra Boldú I, 1928, 315, 317); és a dir = al. *alldruck*, angl. *nightmare*, fr. *cauchemar*, prov. *caucovieio*, ll. *incubus*, cast. *pesadilla*.

Esp^t. mall., i allà molt viu, és *pesadura*, que ja usava Bart. Ferrà en les seves *Comèdies* (1872): «Ella se mostra més dura / an es meus conseis, que un banc: / me té cremada sa sang, / i és sa meva *pesa-*

dura» (ed. *IdOr* I, 17) o sigui en un sentit com 'acció pesada, insistent, obsessiva'; matís valuós, expressiu i digne de generalitzar-se en la llengua literària; cf. «p.: impertinencia, gravamen», *DFgra.*; «pesadez, la molestia que causa una persona pesada»; B. Torres 'broma pesada' (*Costa i Llobera, IdOr*, p. 16). Jo creia haver-ho trobat bastant, en escrits d'AMAlcover, *Rond.* etc.) en un sentit com el de 'jova pesada, feina feixuga i tediosa' (=fr. *une corvée*, cast. *un latazo*,¹⁰ *lata*).

Em diu Moll (1962) que dubta de tal matís —tot reconeixent, però, que és mot específicament mall. i no de la seva Menorca— i sí només amb el valor més trivial de 'acció pesada, que molesta', de la qual porta un exemple d'«En Rupit» en l'*AlcM*: «el prenía entre els seus braços i li feia jocs i *pesadures*». Reconec que jo mateix me n'he servit alguns cops amb el sentit que recordava, al qual tanmateix s'acosten ja molt els de Ferrà i *DAG.*; essent petita en tot cas la diferència de matís no trobo il·legítim de continuar-ho fent, puix que correspon al sentit intern de la derivació, propi de tota la nostra llengua, i és un terme expressiu i útil.

Pesombre, mot traginat del Sud val., i preconitzat, per Barnils, que en fe d'ell fou acceptat en el *DOrt.* de 1917, com si fos un masculí equivalent de *malson* o ll. *incubus*; però en el P. Val. s'usa poc i només com a fem. («la *pesombre*», J. Míg, «El Camí», 7-1-34), i no era més que un barbarisme murcià *pesaombre* < cast. *pesadumbre* (amb o per contaminació de *pesa al hombre*): i així cuità Fabra a fer-lo descartar (exclòs *DFa.*, cf. *DECH PESAR*, n. 2); Grieria provà de legitimar-lo mentint sabudament que es diu a Ripoll; no em sembla bé l'actitud ambigua d'*AlcM*: fugim de tals orípells agitanats.

³⁵ *Pesadó. Pesador* [*DTO.* 1647: p. de moneda]; *pesadoria* (mall., grafia dolenta, en *AlcM*). *Pesant* [Lacavalleria]. *Pesança. Pesatge.* De *pesar* subst.: *pesarada; pesarós. Apesarar* [Lacav.]; *apesarat* [id.]: «De metge no 'n té pas lo posat —deya l'un. —Més cara fa d'*apesarat* o de malalt —observava un altre», Vidal Val. (*Rosada d'Estiu*, 397); «--- i espera l'opinió --- del metge, que ara l'està polsant, y contesta ab veu *apesarada* a les preguntes que aquest li fa», Em. Vilanova (*O. C.* II, 198); *apesaradament; apesador. Ape-santit*.

Repesar [Lab. 1840]; *repès* [id.].

Sospesar [Belv.]: «tomar a peso, tomar a pulso; aliquid rei pondus sublevando reperiri»; *sospesat* [id.]: «En Joan petit --- es va trobar amb un parell de blanques i portentoses ales: Quina alegria que va tenir de ser oca! --- En Joan petit no gosava ficar-se a l'aigua, mentre les altres oques s'hi rabejaven amb delícia, fins que a l'entrar de peus en una flomba que no hauria dit mai la fondària que tenia, es va sentir *sospesat* a flor de riu, i s'abandonà a la bona ventura d'un dolç corrent que totes les oques s'enduien», Coromines (*Les Oques* I, *A recés*, p. 184; *O. C.*, 500b36); *sospesament, sospesada*. Cf. cast. *sopesar* [1475] i, més viu, i ben coincident amb el sentit cat., port. *sopesar* [«sopesar a lança tendo-a nas mãos»], gall. *sospesar* [1545,